

ベトナム東北部の諸言語とその中の漢語借用語

CÁC NGÔN NGỮ VÙNG ĐÔNG BẮC VIỆT NAM
VÀ NHỮNG YẾU TỐ GỐC HÁN TRONG NHỮNG NGÔN NGỮ ĐÓ

主催 Organizer

科研費基盤研究 B 「ベトナム東北部諸言語に見られる借用漢語音の研究」

(研究課題番号：17H04522 代表者：東京大学 吉川雅之)

講演者 Presenter

チャン・チー・ゾイ

GS.TS. Trần Trí Dõi

ベトナム国家大学 人文社会科学学校 教授

Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (USSH)

Đại học Quốc gia Hà Nội (VNU)

◆大阪開催

日時 2017年11月18日(土) 13:30-16:30

会場 大阪大学箕面キャンパス 大阪外国語大学記念会館 2階会議室

◆東京開催

日時 2017年11月20日(月) 17:00-18:30

会場 東京大学駒場 I キャンパス 21KOMCEE East 2階 K211

※講演内容は大阪開催と東京開催とで同一です。

※大阪、東京開催とも会場では日本語への通訳が付きます。

※大阪、東京開催とも入場無料、事前申込不要です。

開催の趣旨

ベトナム東北部は、同じく山岳地帯である同国西北部と並び、国家語たるベトナム語（ベト語）以外の言語が数多く分布し、その分布が地区によってはモザイク状を呈している地域です。本科研費共同研究では、この地域の言語の語彙に含まれる漢語由来の形態素の音価について、通時的視点に立った形成過程の解明を目指しています。研究期間の初年度である2017年度は、ベトナム少数民族の言語と文化を専門とする研究者をお招きし、謎に包まれた言語分布とそこに見られる漢語由来の借用語に焦点を当てた講演を行っていただくことにしました。ベトナム東北部の言語の多様性が明らかにされます。そして、漢語由来の借用語が言語毎に異なる特徴を示すのか否か、そして通言語的な共通点は見出されるのかという問いまで射程に入れた学術交流を行います。

講演 要旨

ベトナム東北部の諸言語とその中の漢語借用語

チャン・チー・ゾイ

(ベトナム国家大学 人文社会科学学校 言語学部 教授)

ベトナム東北部は、国家語たるベトナム語を別とすると、タイ・カダイ、ミャオ・ヤオ、シナ・チベットという相異なる3つの語族に属する多くの言語が伝統的に話されている地区である。これらの語族の中で、タイ・カダイ語族の言語は明らかに現地固有の言語であり、それ以外のミャオ・ヤオ、シナ・チベット語族の言語は後に相異なる時期に「流入」した言語である。その一方で、伝統的に、この地域にはオーストロアジア語族に属する言語は存在しなかったと言ってよい。

ベトナム東北部の諸言語は、その話者の居住条件が異なるため、漢語からの借用語彙、及びその借用のしかたも様々である。これら3つの語族に属する諸言語（タイー・ヌン語、ザオ語、サンジウ語）の語彙や地名に見られる漢語由来の要素を記述、分析することで、この地域の言語の間には漢語の借用について異なる状況が存在することが分かる。その状況は、各言語における音韻処理のしかた、漢語との接触のしかた、借用元である漢語との接触時期によって異なってくると思われる。

キーワード：ベトナム東北部、漢語由来の要素、言語接触

CÁC NGÔN NGỮ VÙNG ĐÔNG BẮC VIỆT NAM VÀ NHỮNG YẾU TỐ GỐC HÁN TRONG NHỮNG NGÔN NGỮ ĐÓ

Trần Trí Dõi

Khoa Ngôn ngữ học

Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (USSH)

Đại học Quốc gia Hà Nội (VNU) - Việt Nam

Tóm tắt:

Phần lãnh thổ vùng đông bắc Việt Nam, nếu không tính tiếng Việt là ngôn ngữ Quốc gia, thì là địa bàn truyền thống của nhiều ngôn ngữ thuộc 03 họ khác nhau gồm Thái - Kadai (Tai - Kadai), Mông - Dao (Miao - Yao) và Hán - Tạng (Sino - Tibetan). Trong số những họ ngôn ngữ đó, những ngôn ngữ thuộc họ Thái - Kadai được xác định là những ngôn ngữ bản địa; còn lại những ngôn ngữ Mông - Dao và Hán - Tạng là những ngôn ngữ được “di cư” đến theo những những thời gian khác nhau. Mặt khác người ta cũng có thể xác định rằng, về mặt truyền thống, ở vùng địa lý này không hiện diện những ngôn ngữ thuộc họ Nam Á.

Do tính chất cư trú khác nhau nên những ngôn ngữ vùng đông bắc Việt Nam đã có những yếu tố vay mượn gốc Hán cũng như cách xử lý những yếu tố vay mượn ấy rất khác nhau. Chúng tôi thấy rằng việc miêu tả và phân tích những yếu tố từ vựng hoặc địa danh gốc Hán đang được lưu giữ trong những ngôn ngữ thuộc ba họ ấy (cụ thể là tiếng Tày - Nùng, tiếng Dao và tiếng Sán Diu) sẽ cho phép chúng ta nhận diện tình trạng vay mượn tiếng Hán khác nhau của những ngôn ngữ này trong khu vực. Rất có thể tình trạng khác nhau đó phụ thuộc vào cách thức xử lý ngữ âm nội tại của ngôn ngữ, phụ thuộc vào cách thức tiếp xúc, phụ thuộc vào thời gian tiếp xúc với ngôn ngữ được vay mượn là tiếng Hán.

Từ khóa: vùng đông bắc Việt Nam, yếu tố gốc Hán, tiếp xúc.